Skrifter utgivna av Svenska Litteratursällskapet. 1

SAMLAREN

TIDSKRIFT FÖR SVENSK
LITTERATURHISTORISK
FORSKNING

Ny följd. Årgång 2

1921

UPPSALA 1922

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.

Detta verk har digitaliserats. Bilderna av den tryckta texten har tolkats maskinellt (OCR-tolkats) för att skapa en sökbar text som ligger osynlig bakom bilden. Den maskinellt tolkade texten kan innehålla fel.

MISCELLANEA

Leopold om fru Lenngren. Här nedan meddelade brev har jag funnit i Uppsala universitetsbibliotek efter publicerandet av min Lenngrens-studie i Samlaren förra året. Det föreligger jämte nedan nämnda brev från 1826 i avskrift (G. 360) och kom till biblioteket med den Nordforsska samlingen. Nordforss hade intima förbindelser både med Leopold och det Lenngrenska hemmet.

Brevet är ur många synpunkter intressant och dessutom i Leopolds bästa epistolarstil. — Både början och slut ådagalägga den kända misstämningen mellan Leopold och det Kellgren-Lenngrenska kotteriet; slutorden äro ytterst skarpa för att härröra från den konventionelle Leopold. Han synes också ha haft grundad anledning att undra över Lenngrens fumlighet vid översändandet av »Skaldeförsöken», vilken nog ger ett litet bidrag till det något träaktiga kommerserådets karakteristik — och därmed också till fru Lenngrens för övrigt. Att döma av tonen i Leopolds brev, när han 1826 tackar för andra upplagan (Warburg, s. 275), synes förhållandet mellan de båda herrarna under tiden, måhända just genom Leopolds utbrott, ha blivit avsevärt bättre.

Det nu funna brevet har samma tema som det nyss nämnda, men är genom sin temperamentsfullhet av mycket större värde. Jag tvekar icke att säga, att Leopolds korta karakteristik hör till det bästa som är sagt om fru Lenngren, och det är särskilt intressant att se hennes samtida just framhäva och sammanföra de moment i hennes diktning, som forskaren i våra dagar tvingas att förena. Leopold talar också om allvaret i fru Lenngrens diktning, liksom han har sinne för den moraliska gracen, den »ädla känslan» i hennes bästa »idyller». »Betti», »Gumman», »Födelsdagen» och »Idyllen öfver den 1 November» äro hans exempel på detta. Han visar med detta sitt fina kritiska sinne. Den åldrige Leopold, prosans mästare, var en utsökt kritiker — när han fick syssla med litteratur, som han förstod och älskade.

Från C. G. af Leopold till C. P. Lenngren.

Min högtärade Broder! För några veckor sedan blefvo mig fru Lenngrens nyss utkomna poetiska skrifter, från onämd hand, till sända. Då jag ej kan tvifla om hvarifrån gåfvan härleder sig, tillåte min Bror att jag, fastän sent, och på det sätt jag Nu för tiden kan, nemligen genom lånad hand, derföre betygar min upriktiga tacksamhet. Någon ting i dänna bok behagar mig

icke, jag tillstår dät, i lika grad med alt det öfriga: det är *titeln*. Att säga: *Fru Lenngrenns Försök i skalldekonsten*, förekommer mig som att säga Sergells försök i sculpturen. Hvad man i företalett, och med högsta rätt, upphöjer till *classiska mästerstycken*, borde kanske ej på tittellbladett kallas blotta *Försök*. Sedan ödett ville, att dessa skrifter icke skulle utkomma, medan jag ännu hade ögon att läsa dem, är jag glad, att det åttminstone skett medan jag ännu har öron att höra dem läsas. Jag har igenkänt det mesta. Det var förut tryckt; äfven i mitt minne. Åtskilligt nytt har jag likväl funnitt, och af lika högt värde med det förut bekanta. Deribland är *Fröken Juliana* en kostbar perla. *Cornelius med strumporna i hand; Min salig hustru med karpusen och snusdosan* må kunna förlikas med Hogarths lustiga tekningar. Till detta slag räkne man äfven, om man ändteligen så vill, *Äreporten, Besöket i prestgården, porträtterne* och några andra; ehuru genom det finare vett som i dem råder, tillräkligt åtskilde från blotta skrattretningen. Men högt deröfver måste utan tvifvel sättas *Papegojan, Pojkarne* m. fl. även *Blunt, Mirza, Herrns och Fruns Morgon-Conversatsion*, framför alt *Betti, Gumman, Födelsedagen, Idyllen öfver d. 1 November* och huru kan jag minnas dem alla. Det är här förnuftett eller den ädla känslan, som synbarligen gömmer sig under behagen af den naifvaste målningsart. Denna art af målning var Fru Lenngrens triumf och hännes hemlighet. Man har aldrig till en mera förunderlig grad ägt konsten att skildra hvardagslifvett i sina minsta detaljer; att med ohärmlig grace uttrycka dess ringaste ämnen, och att i bakgrunden af dessa små Jollerstycken, likväl altid låta skönja en *moralisk alfvarlighet*, som förvärfvar dem, på samma gång aktning och beundran. Stundom midt i skämtleken öfverrumplas man av höga eller rörande drag. Så utgöra, till exempel, de sista stroferne af Idyllen d: 1 November, en af de sublimaste bitar som vårt språk har att upvisa. Fru Lenngren skref ej, eller ej vanligen, i de högsta slagen af skaldekonst; men hennes verser äro utan motsägelse de fulkomligaste, som blifvitt hos oss gjorda. Hon skapade sitt slag. Äfven hos andra nationer vet jag ingen att jemföra med henne. Den som i ett visst sällskap en gång försvarade, att Fru Lenngren vore ett större och rarare Phenomèn i Litteraturen, än Fru Staël var en Riddare med Gud och äran, och jag är färdig att göra mig till hans Vapensven. Fru Lenngren öfverträffar Fru Staël så myckett som Naturen, i sin ordentliga skönhet öfverträffar naturen i sina spelande sällsamheter; så mycket som sann poesi öfverträffar excentrisk prosa; så myckett som talangens fullkomlighet i ett visst slag öfverträffar dess ovanliga, men ojemna och icke högsta berömlighet i allmän Författarekonst; så mycket ändteligen som den ädla inskränkningen till sitt egett köns värde och förträflighet, öfverträffar en förunderlig blandning af qvinna och man, som hvarken har någonderas hela värde eller uppfyller någon deras rätta bestämmelse. — Jag har hört att Fru Lenngrens arbeten blifvitt ganska väl emottagna af allmänheten. Detta försonar mig till många delar med den. Rätta tiden att utgifva dem, hade likväl varit för 10 eller 12 år tillbaka. Från den ena ändan af Rikätt till den andra skulle man då hört helt andra bifallsrop. Publiken har sedan dels blifvitt borttvänd från dessa ämnen, dels kanske äfven någott förvillad i sitt omdömme af en svärmande sekt, som försökt att sätta nonsens och skamlöshet i stället[!] förnuft och talang, och som i kraft af att hålla oblygt fort, till en del lyckats. Men det gifves altid några förnuftiga. Det skall i synnerhet komma att gifvas en efterverld, som *skall skilja agnarne från hvetet; och*

agnarne skola kastas — på sophögen. Äfven gossarne på skolbänken skola då med åtlöje nämna dem, som nu för tiden kalla sig *sitt folks strängaspel.* Men Nattionen skall vara stolt öfver, att hafva ägt Fru Lenngren. Var det äfven, min Bror, och fördrag resten af lifvet så godt som den oersättliga saknaden medgifver. Bror har, vid ungefär min ålder, ännu ögon och hälsa; lägg till, rikelig utkomst och ett osmädadt namn. Jag känner den, som har ingen ting af alt detta och får ändå lof att hålla god mine så godt han kan, under *sista acten af skådespelett.* Lef väl, min Bror, och glöm ej aldeles en gammal vän, som, i fall rätt känd till sina tänkesätt för min bror och dess hus, skulle troligen varitt ansedd med mindre långvarig likgiltighet; men som, utan afseende derpå, aldrig uphör att vara med högaktning och upriktig tillgifvenhet min högtärande Broders ödmjukaste tjenare

Leopold.

Stockholm d. Mars 1820.

Anton Blanck.

En omtvistad Lidnerbiografi. Som bekant blev den rätt okritiska skildring Warburg i monografien över Lidner (Sthlm 1889) lämnade av dennes vistelse i Lund föremål för en skarp vidräkning av Lauritz Weibull (Bengt Lidner i Lund. Studenten och skalden. Lund 1895). Denna framkallade i sin tur en skriftväxling mellan de båda forskarne i Samlaren (Årgg. 1896 och 1897). Warburg hade bl. a. stött sig på en handskriven levnadsteckning i det i Lunds universitetsbibliotek befintliga s. k. »Ödmans konversationslexikon», vars uppgifter Weibull lätt nog kunde visa vara både oriktiga och motsägande. Under studiet av Göteborgs Aftonblad för år 1819 har jag påträffat originalet till den Ödmanska avskriften (d. 15 o. 18 nov. 1819). Redan en flyktig granskning visar, att även originalet överflödar av oriktiga uppgifter, men också att vissa av de motsägelser som förefinnas i avskriften enbart tillhöra denna. För övrigt har skildringen mera intresse som tidsdokument än som källa till Lidners biografi.

Måhända kan det även lyckas att lista ut biografens namn. Han uppger, att Lidner under vistelsen i Lund bodde i hans föräldrars hus. Enligt en uppgift av Weibull skulle Lidner bott i Lilla Gråvädersgatan 297, vilket enligt uppbörds- och taxeringslängderna (Lunds landsarkiv) under åren 1774—96 ägdes av lantmätare A. M. Langwagen, som enligt Ekstrand (Svenska lantmätare, Sthlm 1896—1903) var född 1738 och dog i Karlshamn 1815. Huruvida denne, som var gift med Marta Maria Pripp från Hälsingborg, efterlämnade någon son, som då eventuellt författat biografien är mig emellertid icke bekant. Författaren kan ju också vara att söka på helt annat håll.

I varje fall har han varit mycket intresserad för Lidner. Tydligen är det han, som i Göteborgs Aftonblad den 14 febr. 1820 lämnat några meddelanden om Lidners avhandling för Lagerbring. På tal om gratulationsverserna påpekar han, att »den första är af Respondentens förtroliga wän Carl Adam Schreiber, som sjelf, witterhetsälskare, ägde troligen den fullständigaste, om ej endaste, Samling af Lidners ungdomsarbeten, och hwilken, till afsaknad, åtminstone för Skaldens beundrare, lärer wid Schreibers död [1795] hafwa blifwit antingen skingrad eller fallit i omilda händer.» Ett par veckor senare (d. 9 mars 1820) inför han även några av Lidners tillfällighetsdikter.

Då avskriften av biografien varit föremål för en livlig debatt har det